

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Friderici Iacobi Beyschlagii, Gymnasii, quod Halæ Suevorum est, Adiuncti, & ad ædem S. Mich. Archangeli Catechetæ extraordinarii, Sylloge Variorum Opusculorum

(Programmatvm, Orationvm, Epistolarvm, Poematvm, Dissertationvm,
Aliarvmqve Observationvm ...)

Beyschlag, Friedrich Jakob

Halae Suevorum, M.DCC.XXXI

XII. Observatio Editoris Ad Praecedentem Diss. Epist.

urn:nbn:de:gbv:45:1-16153

Kinder-Lehr.

Catechismus, das ist Kinder-Lehr, neml. die 10. Geboth, Vatter unser und Glauben, soll aufs wenigste alle Wochen einmahl etwas davon gelehret werden, und daß solches zur Stundte, die einer jegl. Gemein am füglichsten seyn wird, geschehe.

Hæc omnia plenius planiusque oculis nostris exponentur, quando tractatus supra memoratos mox aspicere nobis licebit; interim mentis meæ sententiam ad petatum tuum paucis hisce explicavi, et sicuti argumentis supra allatis convictus; ita etiam hic sincere confessus sum, si vero aliter fuero edoctus, aliter sentiam. Datum e Museo, d. 4. Non. Oct. 1730. (*)

XII.

OBSERVATIO EDITORIS

AD PRÆCEDENTEM DISS. EPIST.

REcolueram, consilio haud malo, & instituto eiusmodi, quod & aliis deinceps placuit, triennio abhinc, medio mensis Iunii, memoriam Conventus Suobacensis prioris bis-sacularem,

(*) Quæ supra p. 203. ad hanc diff. sub finem eius me annotaturum esse, promisi, ea in sequentem sectionem reiicienda putavi.

rem, paucis ea de re observationibus quarto Sylloges meæ fasc. n. VII. p. 825. sqq. insertis. Rentschii p. m. Theologi & Professoris Baruthini laudabile exemplum secutum me esse, dixi p. 832. sqq. qui quinquaginta ante annos eiusdem Conventus sesqui-sæcularem resuscitaverat memoriam, habita solemnī panegyri Oratione illa, quam sub titulo: Iubilæus Burggrafatus Norici, editam quoque ab illo esse, constat, ibidemque & ipse memoravi. Pertinet quodammodo, ut hoc obiter moneam, dictum exemplum, cuius rationes in præfixo programme nonnihil exposuit, ad illustrandum illud argumentum, quod in peculiari ad Virum max. rever. I. C. Colerum, (cui nuper collatum Concionatoris Aulici Vinariensis munus, pro ea, qua erga hunc virum celeberrimum, nostrumque inde a sex annis fautorem honoratissimum, ferimur observantia, hac occasione publice gratulamur,) a. 1730. exarata, typisque excusa, pereleganti, de Iubilæis ab Evangelica Ecclesia quinquagesimo quoque anno iustius celebrandis, epistola, adumbravit potius, quam iuste enucleavit, summe itidem vener. & eruditissimus nobisque & ipsis faventissimus, D. C. A. Heumannus. Recensetur hæc ipsius epistola a laudato Colero in Supplem. Bibl. Theol. Sel. P. IV. p. 283. sqq. admixtis aliis eruditis observationibus, quibus, occasione verborum Ovidii, quæ ex Epist. Heum. (fol. 3. b.) ibi p. 284. sq. excerpta leguntur, ubi Trist. II.

26. de ludis sæcularibus canit : quos ætas adspicit una semel; hanc veterum præconum formulam adiicere liceat, qua, ad spectandos & celebrandos illos ludos, Populum Romanum excitarunt : Vt convenias ad spectaculum, quod neque vidisti antea, nec visurus postea es! vid. S. Ven. D. E. S. Cypriani Hilar. Evang. p 695. a. Sed redeo ad id, unde discessi. Aliquo interiecto tempore Dissertationes Iano-Layritianas de Articulis Suob. Aug. Conf. fundamento, in Fasc. V. sect. III. & IV. recusas dedi, in quibus & de utroque Conventu Suob. fuse agitur; vidique paullo post Cl. Schülinum in vita Georgii Pii, §. XX. usque ad XXV. idem argumentum, deque Articulis Suob. disceptationem, haud parum dilucidasse, unde in Supplementis ad Tomum I. p. 1121. illius mentionem commodum quidem, sed, ob spatii angustiam, paucis tantum verbis, iniicere potui. Incidit deinde ista mea exigua collectio in manus Cel. M. Oederi, designati tunc Rectoris Ill. Gymnasii Onoldini, cuius & moderamini post breve intervallum præfectus est, qui literis ad me suis, 30. Iul. præteriti anni, præter alias observationes, hunc quoque ad illustrandam dictam sæpe materiam aptum, nec contemnendum b. Val. Alberti locum, inseruit, præmissa alia quadam annotatione, quæ sicut mihi iucunda accidit, sic nec aliis ingratam fore, spero. En ergo tibi B. L. ipsa huius Viri doctissimi, pace quidem illius, verba inde excerpta, & hoc modo profluentia:

„ Non

Non male tu notasti p. 986. non Ludovi-
 cum Hungaria regem, qui nec avunculus
 Georgii Pii, sed amitinus fuit, Jagerndor-
 fensem ducatum concessisse Georgio, quam
 quam confirmatum esse eundem ducatum ab
 illo Ludovico eidem Marchioni, dubitari ne-
 quit. Sed cur Ladislaum tu appelles, quem
 alii Vladislaum, ἐπέχω. Nomina utique vi-
 dentur diversa esse. De articulis Suobacen-
 sibus Fani argumentum non est idoneum:
 oportere, si extarent, in tabulariis Marchio-
 num esse. Sunt, ut boni viri perhibent, in
 nostro archivo, sed paucis concessio aditu, e-
 diti nondum sunt ex ἀπογράφῳ. Ad Rent-
 schii et Durrii verba, p. 1004. a Te recitata,
 addiderim illustrem locum Val. Alberti in
 der auf Churfürstlichen Sächsischen Befehl
 gemachten gründlichen Widerlegung eines
 Papistischen Buchs auf Befehl Hrn. Graf-
 fen von Collonitsch &c. p. 298. verba, si for-
 te tibi ad manum liber non sit, describam.
 Zum andern vvirfft er p. 105. der Aug-
 spurgischen Conf. vor, daß sie aus dem Steg-
 reif auff eilender Post gemacht vworden,
 und darum von keinem Ansehen seyn könnte,
 allein sein Correspondent Forerus, auf den
 er sich berufft, hat ihn diss-vwie allemal be-
 trogen. Denn die erste Zubereitung ist all-
 bereit an. 1528. gemacht vworden, als der
 Löbl. Marggraff zu Brandenburg Georgius
 zwischen den Brandenburgischen u. Nurn-
 bergi-

„ bergischen Theologis zu Schwabach eine
 „ Zusammenkunft veranlasset hatte, allwo
 „ dazumal schon der Inhalt unserer Lehre in
 „ XVII. articul abgefaßt, und dem Churfür-
 „ sten zu Sachsen auch dem Landgraffen zu
 „ Hessen überschicket, und von ihnen ihren
 „ Theologis zu fernerer Vberlegung überge-
 „ ben worden; Welche denn Lutherus, als
 „ er an. 30. im Mertz die Augsp. Confess.
 „ in seinen XVII. articulu kurtzlich ent-
 „ worffen, ohne Zuveiffel vor Augen gehabt
 „ und gebraucht. Worauff im April selbi-
 „ gen Jahrs von Melanchthone etc. „ Hactenus
 „ verba Alberti, quæ summe venerando, &
 „ observanter colendo Præceptori quondam no-
 „ stro, Dn. D. Zeltnero prorsus accepta fuisse,
 „ necesse est, si vel lecta, quod non dubitamus,
 „ ipsi fuissent, vel memoria eius succurrissent.
 „ Enimvero is tribus quatuorve hebdomadibus
 „ post, quam Cl. Oederus illa ad me perscripse-
 „ rat, suam de Artic. Suob. accuratorem, quam
 „ vocat, disquisitionem Norimbergæ in 4. edidit,
 „ cuius argumentum ex mox citandis, libro
 „ Schöliniano, & recensione Coleriana, cognosci
 „ potest. Eodem tempore, imo, cum Cel. Zeltne-
 „ rus l.c. p. 59. not. q. oculis illam usurpaverit,
 „ paullo ante, lucem vidit supra iam laudati
 „ Theologi Onoldini præstantissimi, Dn. D. Io.
 „ Guil. von der Lith, brevis notitia de Artic.
 „ Suob. genuinis scilicet illis, qui Conv. Suob.
 „ 1528. habito natales suos debent, & hucusque
 in

in Archivo Principali Onoldino quasi sepulti,
& cum maxime reperti erant. Adiecta illa
est, mantissa loco, Concionibus ipsius Iubilais,
Onoldi 1730. 4. sub tit: Die erhöhet Palläste
Zions etc. typo impressis. Discrepantes autem
hic sunt sententiæ paris huius meritissimorum
Theologorum, quorum scripta multorum ani-
mos suspensos adhuc tenebant, nescientium,
utri assensum suum attribuerent; resque o-
mnis redibat ad pleniorum Cel. Lithii ibidem
promissam de eadem materia disquisitionem,
ipsorumque Artic. Suob. hucdum incognitorum
exhibitionem. Interea contigit, ut clarissi-
mus superioris Diff. Epist. auctor, Dn. M. Gro-
sius, Halæ meæ cum aliis amicis, tum mihi
quoque exoptatam suam præsentiam d. XIII.
Oct. 1730. commodaret. Inter alios, quos tunc
miscebamus, sermones literatos, mentio quo-
que fiebat eruditi opusculi Zeltneriani, ex cu-
ius, mihi eo tempore nondum visi, etsi iam a
bibliopolis expetiti, lectione recens modo erat
amicus ille meus singularis, quodque ipsi pau-
cis ante diebus occasionem conscribendæ supra
exhibita Diff. Epist. haud dubie suppeditave-
rat. Hanc ipsam d. XI. Cal. Mart. præsentis
anni perlegendam benevole mihi transmisit;
cumque mea interesse arbitrarer, ut, post al-
latas, in superioris Tomi ultimo & penultimo
fasciculis, alias aliorum virorum doctorum
de hoc argumento sententias, illa quoque, quæ
deinceps ad idem maiori in luce collocandum,

a viris quibusdam doctissimis praeclare annotata sunt, vel historico filo pertexerem: statui mecum, Rev. Grosium de isthac Epistola, bonae frugis plenissima, in collectione mea, publici usus facienda, amice compellare. Annuit ille petito meo, ut reor honestissimo, in literis d. IV. Iun. h. a. ad me datis, sed, quæ eius modestia est, excerptam potius, quam integram, utpote inequali stilo, ut aiebat, & varia inter impedimenta exaratam, nec, post editas Cl. Schülini statim laudandas meditationes, amplius necessariam, lectoribus meis sistendam putavit. Dabit mihi ergo vir humanissimus veniam, quod totam hic evulgaverim, prolatasque ex modestia rationes tanti non esse passus fuerim, ut eruditis illa invidenda sit, qui hac ipsa, aliorumque similis generis observationibus, tantisper contenti esse possunt, donec Ven. Lithius promisso suo tractatu sitim eorum prorsus restinguat, totique disceptationi exoptatum imponat colophonem. Inprimis autem cum Grosiana Diss. conferri debent postea edita Rev. M. Schülini de Art. Suob. doctæ annotationes, quas Zeltnerianæ inprimis sententiæ opposuit, & in Franconica Reformationis Historia, Norimb. 1731. 4. (ad cuius p. 36. (d) cf. Hendreichii Pand. Br. p. 204. a.) §. XI. sq. p. 29. - 50. exhibuit. Digna sunt lectu, quæ §. XI. p. 31. de Autographo Artic. Suob. de a. 1528. quod inspicere ipsi licuit, Cl. Schülinus observat, de quo iam antea Dr. D. de Lith l. c. paucis egit.

Idem

Idem oculis suis oblatum esse, Rev. Hockerus in Appendice Thes. Antiquit. Heilsbronn. n. IIX. p. 263. fatetur, qui vero, uti et Schölinus, et M. Grosius, ipsos articulos modo laudato Theologo publicandos reliquit, quas et ab Hockero libro citato insertum iri, Cl. auctor præced. Diff. Epist. supra p. 208. existimavit; adeoque spes nunc proxima affulget, fore, ut propediem ipsum verum originale exemplum e tenebris in lucem tandem aliquando prodeat, id quod cum multis aliis, Ven. D. Zeltnerus conceptis votis exoptavit, vid. p. 72. et 73. citatæ eius diatribes, cuius recensionem fusioem Cel. Colerus in Suppl. Sel. Bibl. Theol. P. III. p. 235. promisit, quam necdum legimus; speramus vero, illam eruditus ipsius observationibus stipatum iri, postquam ex p. 193. 234. sq. et p. 237. perspeximus, curæ ipsi fuisse, ut semper sibi penderet hamus, si quid in gurgite hoc, nondum satis explorato, animadversione dignum occurrisset; sicut et P. I. p. 21. P. II. p. 114. et P. IV. p. 335. Articulorum Torgaviensium, eorumque nuper aliquoties iteratæ impressionis, diligentem habuit rationem, quos etiam Cel. Dn. D. Pfaffius novæ suæ Aug. Conf. editioni, p. 37. sqq. præmisit, ut alias editiones nuperas taceam. Conf. de Art. Torg. Fabricium in Centif. Luth. P. I. p. 106. P. II. p. 584. Coler. ll. cc. et viros clariss. D. F. Ianum, in Augusta memoria Ioannis Elect. Sax. §. XVI. p. 46. sqq. et Laur. Reinhardum, in Comment. de vita et obitu Iusti Iona, C. VI. §. I. aliosque.

XIII.

XIII.

NOVA LITERARIA

cum observationibus variis.

TVBINGÆ.

AD cognoscendas huius Academiæ, aliarum-
que quarundam Sueviæ nostræ urbium res
literarias annorum 1729. & 1730. pertinent
V. Cl. GE. CONR. PREGIZERI Poëseos Sacræ, seu
*der fortgesetzten Gott-geheiligten Poësie auf
das Jahr 1729. & 1730. 2. voluminibus in 8.*
editæ, binæ Appendices; de quo opere, iam diu
continuato, alibi, (in T. I. Fasc. IV. p. 871. &
Fasc. V. p. 1105. 1107. sq.) dictum est.

* * *

Pleniores vero, & instituto tali, Nova Lite-
raria, cum alia generatim, tum figillatim Sue-
viæ enarrandi, magis accommodatæ sunt Ta-
bulæ rerum eruditarum, quæ ibidem 1730. in
8. sub tit: *Relationes von gelehrten Neuigkei-
ten* etc. per partes exire cœperunt, auctore Ce-
leb. Dn. Io. IAC. MOSERO de Filseck & Weiler-
berg, qui in P. XI. 1731. edita, ac recensendis
multis scriptis Moserianis unice destinata, n. 26.
p. 763. sqq. has Relationes sibimet ipse adscri-
bit, & de proposito suo lectores admonet, in-
nuens simul, fore, ut cum Parte XII. labor iste,
ob causas ibi allatas, cesset. Septem priores par-
tes annum 1730. in fronte gerunt, cæteræ an-
1731. Tubingæ vero omnes typis excusas esse,
&